

Utrikesutskottets betänkande 2020/21:UU8

Förenta nationerna m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet motionsyrkanden om Förenta nationerna (FN), FN-systemet m.m. Utskottet föreslår att riksdagen avstyrker samtliga yrkanden.

År 2020 firar FN sitt 75-årsjubileum i en tid med ett oroligt omvärldsläge med en pågående global pandemi och internationella konflikter samt en ökande skepsis och ifrågasättande av det internationella systemet med gemensamma och multilaterala lösningar.

I betänkandet lyfter utskottet bl.a. fram att FN är ryggraden i det internationella systemet och är centralt för en regelbaserad världsordning samt understryker FN:s roll i hanteringen av konflikter i världen och i att ge legitimitet åt internationella krishanteringsinsatser. Utskottet anser att ytterligare åtgärder behövs för ett reformerat säkerhetsråd som på ett mer effektivt och legitimt sätt kan uppfylla sin uppgift enligt FN:s stadga och att det är angeläget att kringskära vetorätten och helt avskaffa den vid situationer av massövergrepp.

I betänkandet finns fem reservationer (M, SD, C, KD, L) och ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

13 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20 och 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden.....	6
Övergripande om FN-systemet, reformer m.m.....	6
Motioner som bereds förenklat.....	10
Reservationer	12
1. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (M).....	12
2. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (SD)	13
3. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (C).....	16
4. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (KD)	17
5. FN:s råd för mänskliga rättigheter, punkt 2 (KD, L)	19
Särskilt yttrande	20
Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (V)	20
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Motion från allmänna motionstiden 2019/20	23
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	23
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	25

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:760 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:692 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1, 2 och 4,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 20, 23 och 25,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 12 och

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (KD)

2. FN:s råd för mänskliga rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 21 och

2020/21:3278 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 4.

Reservation 5 (KD, L)

3. Motioner som bereds förenklad

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 12 november 2020

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Hans Wallmark (M), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Margareta Cederfelt (M), Björn Söder (SD), Sara Heikkinen Breitholtz (S), Lars Adaktusson (KD), Annika Strandhäll (S), Fredrik Malm (L), Janine Alm Ericson (MP), Magnus Ek (C), Diana Laitinen Carlsson (S) och Sara Gille (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet motionsyrkanden från allmänna motionstiden under riksmötena 2019/20 och 2020/21. Med anledning av att FN i år firar sitt 75-årsjubileum fokuserar betänkandet på frågor som rör FN och FN-systemets utveckling.

Bakgrund

Utrikesutskottet behandlar återkommande frågor kopplade till FN inom ramen för sin ordinarie verksamhet och i sin kontinuerliga granskning av Utrikesdepartementets verksamhet. Tidigare inkom regeringen med en FN-skrivelse ungefär vartannat år. Initiativet till denna skrivelse togs av regeringen och den senaste FN-skrivelsen inkom under riksmötet 2004/05 (bet. 2004/05:UU9). Under den innevarande mandatperioden har utskottet behandlat FN-relaterade frågor i flera olika betänkanden och genom besök och informationsföredragningar från regeringen och myndigheter fått information i liknande frågor. Betänkandena brukar ha olika inriktningar och i betänkande 2018/19:UU8 behandlades Sveriges medlemskap i FN:s säkerhetsråd 2017–2018 och ett antal tematiska och geografiska frågor som diskuterades under medlemskapet. I betänkande 2019/20:UU6 om Sveriges feministiska utrikespolitik behandlades bl.a. jämställdhetsfrågor inom FN-systemet.

Föregående mandatperioder har utskottet behandlat FN-relaterade frågor i bl.a. 2014/15:UU15, 2015/16:UU9 och 2017/18:UU15.

Utskottet har under senare år haft offentliga utfrågningar med koppling till FN:s verksamhet, däribland på teman som Sverige i säkerhetsrådet (den 17 oktober 2017), FN:s fredsfrämjande insatser (den 22 oktober 2015) och kvinnor, fred och säkerhet (den 10 december 2019). Vidare tar utskottet regelbundet emot besök från FN-organ och gör resor med anknytning till FN:s verksamhet.

Den 9 juni fick utskottet information om FN:s arbete med att hantera covid-19-pandemin från chefen för FN:s utvecklingsprogram UNDP:s avdelning för externa relationer och påverkansarbete, Ulrika Modéer, assisterande generalsekreterare för UN Women, Åsa Regné, samt assisterande generalsekreterare för Unicef, Charlotte Petri-Gornitzka (samtliga tillika assisterande generalsekreterare i FN). Utskottet tog den 22 oktober emot besök från världslivsmedelsprogrammets exekutivdirektör, David Beasley. Den 9 oktober 2020 meddelade den norska Nobelkommittén att Världslivsmedelsprogrammet tilldelas årets fredspris.

FN firar under 2020 sitt 75-årsjubileum. Utöver 75-årsjubileet uppmärksammas det i år att det bl.a. är 20 år sedan FN:s säkerhetsråd antog

resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. I och med jubileet har det globala dialoginitiativet UN75 pågått som var tänkt att mynna ut i ett fysiskt stats- och regeringschefsmöte den 21 september i samband med UNGA-veckan. Med anledning av covid-19-pandemin har högtidlighållandet av jubileet i stället fått genomföras i digitala former. Trots det rådande hälsoläget antog medlemsländerna den 21 september en framåtblickande deklaration till minne av FN:s 75-årsjubileum. Den 22 oktober stod talmannen värd för ett seminarium i riksdagen med anledning av FN:s 75-årsjubileum. Utrikesutskottet var medarrangör, tillsammans med riksdagens delegation till Interparlamentariska unionen (IPU). Därtill deltog riksdagens FN-nätverk under seminariet.

Utskottets överväganden

Övergripande om FN-systemet, reformer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om övergripande frågor med koppling till FN-systemet, bl.a. reformer

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD), 3 (C) och 4 (KD) samt det särskilda yttrandet (V).

Motionerna

Sverigedemokraterna anför i kommittémotionerna 2019/20:760 yrkande 1 och 2020/21:692 yrkande 1 av Markus Wiechel m.fl. att FN ska inta en central plats i Sveriges utrikespolitik. I motion 2020/21:692 yrkande 2 skriver motionärerna att regeringen ska motverka att förtroendet för FN:s institutioner urholkas av att FN:s organ leds av eller representeras av stater som inte lever upp till krav på respekt för mänskliga rättigheter. I samma motion yrkande 4 anför motionärerna att Sverige inom FN bör verka för utökad arbete mot korruption.

Kristdemokraterna skriver i kommittémotion 2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. yrkandena 20 och 21 att Sverige bör verka för att vetorätten i säkerhetsrådet begränsas och för en reform av FN:s råd för mänskliga rättigheter. Motionärerna anför i yrkandena 23 och 25 att FN:s säkerhetsråd ska verka för att visselblåsare ska kunna agera när de stöter på felaktigheter inom FN och att Sverige ska arbeta för ett förbättrat skydd för FN-experten.

Centerpartiet anför i kommittémotion 2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. yrkande 12 att Sverige i FN under kommande år behöver driva frågan om att intensifiera dialogen om och följa upp arbetet med att upprätthålla mänskliga fri- och rättigheter som det är definierat i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Moderaterna lyfter i kommittémotion 2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. yrkande 9 fram att Sverige ska förnya och modernisera FN.

Liberalerna anför i kommittémotion 2020/21:3278 av Fredrik Malm m.fl. yrkande 4 att Sverige ska verka för att utesluta diktaturer ur FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlar i detta stycke ett antal yrkanden med koppling till FN och FN-systemet. Inledningsvis avhandlas frågor som rör FN som organisation. Därefter behandlas ett antal yrkanden som är kopplade till reformer och åtgärder inom ramen för FN-systemet.

Utskottet konstaterar att FN i år firar sitt 75-årsjubileum i en tid präglad av ett oroligt omvärldsläge med pågående internationella konflikter och en ökande skepsis och ifrågasättande av det internationella systemet med gemensamma och multilaterala lösningar. Världssamfundet stöter i en ökad utsträckning på nya utmaningar som pandemier, naturkatastrofer och klimatförändringar. FN är en unik mellanstatlig organisation av självständiga stater och spelar en viktig roll för fred och säkerhet, utveckling och mänskliga rättigheter och är en central arena för Sveriges arbete med de globala utmaningarna.

Utskottet vill lyfta fram att FN och dess säkerhetsråd utgör kärnan i en fungerande internationell regelbaserad ordning.

FN:s stadga anger centrala principer om att främja fred, samarbete och sociala och ekonomiska framsteg samt om att värna de mänskliga rättigheterna. FN-stadgan fastslår även principen om samtliga medlemsstaters suveräna likställdhet och anger att staters territoriella integritet och politiska oberoende måste respekteras. Genom medlemskapet har organisationens 193 medlemsstater åtagit sig att respektera dessa principer.

Utskottet konstaterar att Sveriges prioriteringar inom FN spänner över en rad områden såsom fred och säkerhet, hållbar utveckling och klimat, folkrätt, mänskliga rättigheter, humanitära insatser, jämställdhet samt nedrustning och icke-spridning. Vidare har regeringen ett antal separata strategier för olika FN-program och FN-fonder såsom FN:s utvecklingsprogram, FN:s befolkningsfond och FN:s miljöprogram.

Utskottet vill också understryka FN:s roll i hanteringen av konflikter i världen och att ge legitimitet åt internationella krishanteringsinsatser. Säkerhetsrådets uppgift är att upprätthålla internationell fred och säkerhet, och för detta behövs ett starkt FN-system i nära samarbete med regionala och andra organisationer. Säkerhetsrådet har unika befogenheter i och med att det kan anta resolutioner som är folkrättsligt bindande för alla FN:s medlemsstater, t.ex. om sanktioner och fredsinsatser.

De principer för mellanstatligt samarbete som anges i FN-stadgan utgör grunden för det globala kollektiva säkerhetssystemet, och det är angeläget att slå vakt om dessa.

Ett antal motionsyrkanden rör reformer av olika delar av FN-systemet.

FN:s generalsekreterare António Guterres har lanserat en bred reformagenda med tre huvudspår: organisationsfrågor, fred och säkerhet samt utvecklingsfrågor och genomförandet av Agenda 2030. Vad gäller organisationsfrågor har generalsekreteraren bl.a. aviserat att han vill göra FN mer effektivt, öka insynen, förenkla regler, förbättra skyddet för visseblåsare, förbättra kommunikationen med allmänheten och öka jämställdheten. En rad olika rapporter har presenterats, bl.a. om kvinnor inom FN-systemet. Utskottet stöder liksom regeringen reformagendan som syftar till att anpassa organisationen till nya globala utmaningar. Regeringen bör enligt utskottet verka för att FN ska moderniseras och bli starkt och ändamålsenligt, bl.a. för genomförandet av Agenda 2030. Utskottet uppmuntrar särskilt reformer som

syftar till att stärka kvinnors roll inom FN-systemet och välkomnar generalsekreterarens ambitioner på området. Ambitionerna bör gälla alla nivåer inom FN-systemet.

Utskottet understryker vikten av att Sverige fortsätter att vara en kritisk vän till FN och en stark röst för ett mer effektivt och transparent FN.

När det gäller reformer av säkerhetsrådets arbetssätt och funktion konstaterar utskottet att rådets dagordning framför allt består av geografiska frågor. Detta innefattar dels en på förhand bestämd månatlig dagordning, dels dagordningspunkter som bestäms av den aktuella händelseutvecklingen. Utskottet påminner i betänkande 2018/19:UU8 om att Sverige under sitt medlemskap 2017–2018 i FN:s säkerhetsråd verkade för att begränsa användningen av vetoätten. Detta skedde bl.a. genom olika aktiviteter för att minska polariseringen och förbättra diskussionsklimatet i rådet. Utskottet konstaterar att den grundläggande problematiken kvarstår och beklagar att motsättningarna i rådet har varit stora i flera frågor, exempelvis hanteringen av Syrienkrisen.

Utskottet vill upprepa sin inställning från betänkande 2018/19:UU8 att ytterligare åtgärder behövs för ett reformerat säkerhetsråd som på ett mer effektivt och legitimt sätt kan uppfylla sin uppgift enligt FN:s stadga och att det är angeläget att kringskära vetoätten och helt avskaffa den vid situationer av massövergrepp. Utskottet konstaterar vidare att det i nuläget inte finns någon gemensam EU-ståndpunkt för hur reformer av säkerhetsrådet bör se ut. Utskottet ställer sig fortsättningsvis positivt till ett utvidgat säkerhetsråd med ökad geografisk representation från i första hand Afrika.

Utskottet konstaterar att FN-stadgan och dess principer är centrala i EU:s fördrag och att EU:s globala strategi från 2016 anger att EU kommer att främja en regelbaserad internationell ordning med multilateralism som huvudprincip och FN som själva kärnan. Vidare har EU och FN samverkande insatser i konfliktområden som påkallar samarbete. Utskottet noterar att de EU-länder som är medlemmar av säkerhetsrådet enligt fördraget om Europeiska unionen ska samråda med varandra och hävda unionens ståndpunkter och intressen, dock utan att detta påverkar deras ansvar enligt bestämmelserna i FN-stadgan. Utskottet anser att det arbete som bedrivs inom FN för att främja internationell fred och säkerhet gagnar såväl Sverige som Europa och ser därmed positivt på att samarbetet mellan FN och EU stärks. Utskottet konstaterar att bl.a. Sverige under sitt medlemskap i säkerhetsrådet tog initiativ till gemensamma uttalanden från EU-länderna i säkerhetsrådet. Utskottet ser positivt på ansträngningar som syftar till ett tydligt, enat och ansvarstagande EU-agerande i säkerhetsrådet som en motvikt till de låsningar som finns i rådet och ifrågasättandet av det multilaterala systemet i stort. Vidare vill utskottet framhålla att en viktig komponent i FN-arbetet är den nordisk-baltiska kretsen och att Sveriges kandidatur anmälades inom ramen för det traditionella nordiska samarbetet.

När det gäller yrkandena om korruption konstaterar utskottet att korruption påverkar medborgarnas förtroende för olika samhällsfunktioner, undergräver

rättsstatens legitimitet, är ett hinder för utveckling och bidrar till att förvärra fattigdomen och situationen när det gäller mänskliga rättigheter, miljöhänsyn och arbetsvillkor. Vidare är korruption ett hinder för att uppnå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Utskottet konstaterar att riksdagen har godkänt FN:s konvention mot korruption (bet. 2006/07:JuU12). Ett av målen i regeringens strategi för Sveriges utvecklingssamarbete när det gäller arbetet med de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018–2022 är minskad korruption samt ökad transparens och ökat ansvarstagande. Utskottet anser i likhet med tidigare uttalanden att det är angeläget att kampen mot korruption är en prioriterad fråga för regeringen (bet. 2017/18:UU15 och 2019/20:UU5).

Utskottet har behandlat FN:s roll för de mänskliga rättigheterna i flera tidigare betänkanden, senast i betänkandena 2016/17:UU15, 2017/18:UU15 och 2019/20:UU15. Där konstaterade utskottet bl.a. att FN är det enda världsomspännande mellanstatliga forumet för normutveckling och tillsyn när det gäller efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Utskottet delade även regeringens ståndpunkt att Sveriges arbete inom FN speglar en allmän ambition att öka organisationens roll och förstärka de internationella insatserna för de mänskliga rättigheterna.

I FN:s stadga anges centrala principer om att främja fred, samarbete och sociala och ekonomiska framsteg samt att värna de mänskliga rättigheterna. FN har därmed en central roll i att stärka det globala arbetet för mänskliga rättigheter. I likhet med i betänkandena 2019/20:UU4 och 2019/20:UU15 anser utskottet att regeringen bör motverka försök att undergräva det multilaterala samarbetet för de mänskliga rättigheterna genom förstärkt samarbete inom EU och med likasinnade. Regeringen bör i samarbetet med EU och likasinnade länder upprätthålla principen om att de mänskliga rättigheterna är universella och odelbara samt värna den existerande rättsliga terminologin inom FN-systemet. Inom FN finns en rad forum, organisationer och kommittéer där man arbetar med frågor om mänskliga rättigheter, såsom FN:s generalförsamling och dess tredje utskott, FN:s råd för mänskliga rättigheter (kallat MR-rådet) och FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter.

MR-rådet har som huvudsaklig uppgift att främja och värna de mänskliga rättigheterna och inrättades 2006 efter ett beslut av FN:s generalförsamling. Rådet står inför en rad utmaningar. Utskottet har i flera betänkanden (senast i bet. 2019/20:UU6 och 2019/20:UU15) behandlat MR-rådet och understrukit att både Sverige och EU måste fortsätta att vara starka aktörer i MR-rådet för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna. Utskottet understryker att det är viktigt för MR-rådets trovärdighet att de länder som ingår i rådet respekterar de mänskliga rättigheterna. I EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati från 2020 åtar sig EU att bidra till att rådet ska fungera effektivt och uppmanar alla medlemmar i MR-rådet att leva upp till de mänskliga rättigheterna och det som länderna har åtagit sig att leva upp till inför inträdet i rådet. Utskottet anser att försök att urholka, försvaga,

relativisera och omtolka de mänskliga rättigheterna och deras universalitet måste bekämpas. Utskottet stöder även arbetet för att stärka civilsamhällets möjlighet att delta i rådets arbete.

I likhet med i betänkandena 2017/18:UU15 och 2019/20:UU15 anser utskottet att regeringen bör verka för att FN ska moderniseras och bli starkt och ändamålsenligt.

Som tidigare berörts i detta betänkande ställer sig utskottet bakom regeringens inställning till FN:s generalsekreterare António Guterres reformagenda, som syftar till att anpassa FN-organisationen till nya utmaningar.

När det gäller yrkandet om skydd av visselblåsare inom FN-systemet påminner utskottet om betänkande 2018/19:UU8 där utskottet konstaterade att FN och dess medlemsstater aldrig får uppfattas som om de saknar handlingskraft eller adekvata mekanismer för att ställa ansvariga till svars, oavsett vilka förövarna är. Sverige ska verka för att förebyggande åtgärder vidtas, uppmuntra rapportering och visselblåsare och främja skydd av dessa. Utskottet ser positivt på att en strategi för nolltolerans mot övergrepp som begås av FN-personal ingår som en del i generalsekreterarens reformagenda.

Vad gäller yrkandena om skydd för FN-experty har utskottet löpande följt frågan om mordet på de FN-anställda Zaida Catalán och Michael Sharp och förbättrat skydd för FN-experty, bl.a. genom flera föredragningar av Utrikesdepartementet. I betänkandena 2017/18:UU15 och 2018/19:UU8 behandlar utskottet bl.a. skyddet av FN-experty. Utskottet konstaterar att regeringen efter mordet på olika sätt har drivit frågan om ansvarsutkrävande i de berörda fallen, bl.a. genom att förorda stärkta krav på kongolesiska myndigheter att samarbeta med undersökningsteamet. Det är även välkommet att regeringen mer generellt har verkat för olika åtgärder som kan öka säkerheten för denna typ av experty framöver. Sverige har även verkat för införandet av ett nytt listningskriterium när det gäller attacker mot sanktionsexperty, och i mars 2018 hölls ett seminarium i Stockholm för humanitära experty och experty på mänskliga rättigheter.

Mot bakgrund av det som anförs ovan avstyrker utskottet motionerna 2019/20:760 (SD) yrkande 1, 2020/21:692 (SD) yrkandena 1, 2 och 4, 2020/21:2776 (KD) yrkandena 20, 21, 23 och 25, 2020/21:2942 (C) yrkande 12, 2020/21:3204 (M) yrkande 9 och 2020/21:3278 (L) yrkande 4.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som har beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns ett antal motioner som är föremål för förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018. Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de motioner som återfinns i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott dessa motioner.

Reservationer

1. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (M)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M) och Margareta Cederfelt (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 9 och

avslår motionerna

2019/20:760 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:692 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1, 2 och 4,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 20, 23 och 25 samt

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Sverige har en stark tradition av engagemang för FN-systemet. Genom åren har många svenskar deltagit i viktiga insatser för fred och säkerhet i världen under FN-flagg. Samtidigt är FN i dag i stort behov av reformer. Det normativa regelverk som utgjort grunden för den internationella ordningen under efterkrigstiden utmanas alltmer. Sverige har här i egenskap av stor biståndsgivare till FN en viktig roll att spela i värnandet av transparens, arbetet mot korruption och främjandet av reformprocesser i FN-systemet. Säkerhetsrådets förmåga att nå konsensus kring flera av de svåra utmaningar som världen i dag står inför har visat sig helt otillräcklig. En grundläggande utmaning för reformarbetet i FN utgörs således av de inbyggda låsningarna i säkerhetsrådet på grund av dess sammansättning och vetorätt. Varken Kina eller Ryssland förmår att utgöra en konstruktiv kraft i världspolitiken. Att särskilt Kina stärkt sitt inflytande i FN-organen under senare år är en utmaning för folkrätten och det internationella samarbetet. Sverige ska i sin roll som givare till FN-systemet vara en tydlig kraft för reformer. Det handlar om att få bukt med ineffektivitet och korruption liksom att i koalition med världens demokratier värna människorättsfrågor och rättsstatsprinciper. Sverige bör också sätta tydligare press på länder som tar emot svenskt bistånd att agera ansvarsfullt i FN-systemet. Det gäller inte minst förhållningssättet i MR-rådet, vilket bör ha ett demokratikrav för medlemskap. Under coronakrisen har behovet av transparens och tillit i det internationella samarbetet aktualiserats än mer, särskilt i ljuset av Världshälsoorganisationens (WHO) förhållningssätt

till Kina under pandemins utbrott. Särskilt i de fall då Sverige bidrar med kärnstöd till FN-organ bör en tydlig reformagenda ingå. Sverige bör även vara pådrivande för ett ökat fokus på granskning och uppföljning av FN-organens verksamhet. Inom dessa områden har Sverige dessutom god nationell kompetens och erfarenheter att bidra med. Genom Agenda 2030 har världens länder åtagit sig en omfattande resursmobilisering för att uppnå globala mål om hållbar utveckling, avskaffande av extrem fattigdom, minskad ojämlikhet och en ambitiös ansats för att möta klimatfrågan. Agenda 2030:s tillväxtmål är ytterst betydelsefulla att uppnå för att bygga välfärd i de fattigaste länderna. De globala målen ställer samtidigt krav på att FN driver sitt eget reformarbete för att föregå med gott exempel. Det utgör en viktig signal om trovärdighet och mobilisering.

2. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Sara Gille (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:760 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 och
2020/21:692 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1, 2 och 4 samt
avslår motionerna
2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 20, 23 och 25,
2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 12 och
2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

FN bör utgöra den primära mekanismen för internationellt samarbete vad gäller fred och säkerhet samt samverka för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter. Sedan FN grundades 1945 har organisationen varit mellanstatlig och en nationernas förening, baserad på den grundläggande principen att alla dess medlemmar är fria och likvärdiga. Det är en princip som vi vill slå vakt om. Samtidigt är de grundläggande mänskliga rättigheterna som de definieras i FN:s allmänna förklaring från 1948 den minsta gemensamma nämnaren, vilken vi anser att alla stater i alla situationer bör leva upp till. När dessa allvarligt kränks finner vi försvaret av mänskliga fri- och rättigheter överordnat suveränitetsprincipen. Historien har lärt oss att inga stater, inte ens demokratiska sådana, kan tillåtas obegränsat handlingsutrymme. Därför behövs FN-samarbetet för att garantera individens säkerhet mot övergrepp

från repressiva regimer och för att verka för en positiv utveckling i fler länder. Säkerhetsrådet har därtill en viktig funktion att verka för fred och säkerhet och när så krävs utifrån ett brett mandat kunna besluta om fredsskapande och fredsbevarande insatser, även om det ska göras med stor försiktighet.

Vi ser FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna som vägledande dokument för världssamfundets välfärd. Konventionerna bör ratificeras av alla medlemsstater och praktiskt följas i så stor utsträckning som möjligt. Eftersom det finns stora tveksamheter i många staters efterlevnad spelar konventionskommittéerna en nyckelroll då de övervakar och kritiserar stater som inte lever upp till sina åtaganden. Vi ser en uppenbar risk för att förtroendet för FN:s institutioner urholkas om dess organ leds eller dess ledare tillsätts av stater som uppenbarligen inte lever upp till de mest grundläggande kraven på respekt för mänskliga rättigheter. Vi vill därför att Sverige arbetar för hårdare krav på att de som leder FN-arbete själva föregår med gott exempel. Vi anser exempelvis inte att Saudiarabien är lämpligt att arbeta i FN:s kvinnokommission.

Inget land i världen är skyddat från korruption, men vi vet i dag att Sverige rankas som ett av världens minst korrupta länder. Det ska vi vara stolta över, även om vi måste komma ihåg att detta på intet sätt gör att vi är befriade från detta problem. Vi har en god möjlighet att bistå andra länder i arbetet med att förhindra korruption, då det försvårar för både rättvisa och demokrati. Korruption uppskattas globalt sett kosta mer än samtliga handelstullar och skadar ekonomier i hela världen, varför det är ett allt viktigare fenomen att ta hänsyn till i en mer globaliserad värld. Redan idag finns flera positiva krafter som kämpar emot korruption, inte minst genom Världsbankens arbete men även arbetet med Agenda 2030, diverse satsningar på fria medier och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) och UNDP:s Tax Inspectors Without Borders (TIWB).

FN är en stor organisation med ett trettiotal olika fonder, myndigheter och andra institutioner med en gemensam budget på runt 30 miljarder USD om året. Dess personal har dessutom en mer långtgående diplomatisk immunitet än det skydd de förses med genom Wienkonventionen. Till skillnad från diplomater kan FN-personal normalt inte åtalas eller slita tvister med FN i hemlandets domstolar, utan dispyter och påstådda lagbrott hanteras exklusivt genom interna mekanismer (så länge generalsekreteraren inte häver immuniteten), detta oavsett om saken gäller en tvist mellan FN som arbetsgivare och dess arbetstagare eller påstådda oegentligheter begångna av personal i organisationens tjänst. FN har haft och har fortfarande betydande problem med korruption och brottslighet. Detta är ett enormt problem som dels innebär minskad trovärdighet för organisationen, dels innebär att organisationen uppenbarligen inte lever upp till förväntningarna. De mest omtalade och iögonfallande exemplen är dels Olja för mat-programmet, vilket efter Saddam Husseins avsättande 2003 avslöjades som en gigantisk korruptionshärva, dels den serie anklagelser som framkommit om sexuella

utnyttjanden av minderåriga, begångna av fredsbevarande trupper under FN-mandat.

Under 2020 fick svenska medier läsa en konfidentiell internrapport genomförd av en extern revisionsbyrå som utgått från uppgifter från över 8 000 anställda. Granskningen visade bl.a. på en organisation som är genomsyrad av missförhållanden, maktmissbruk och undermålig styrning. Runt 35 procent av de tillfrågade hade upplevt eller bevittnat maktmissbruk av överordnade. Ofta gällde det rekryteringar där nepotismen var utbredd. Intervjuare har i vissa fall bara fått ett cv i handen och uppmanats att anställa personen utan rekryteringsprocess. Högt uppsatta personer i FN-systemet anklagades också för att använda givarmedel till privatchaufförer och familjemedlemmar. På grund av FN:s oberoende av nationella rättssystem, är information från dess egen personal särskilt viktig. Samtidigt ser vi med stor oro på hur visselblåsare behandlas, då fall av vedergällningar mot dessa är väldokumenterade.

År 2005 meddelade generalsekreteraren i bulletin nr 21 nya åtgärder för att stödja visselblåsare. Året därefter startades FN:s etikkontor (Uneo) i bl.a. samma syfte. Dessa åtgärder är dock otillräckliga, vilket blev mycket tydligt i Shkurtafallet. Enligt en officiell policy från 2007 tillåts myndigheter inom FN att undandra sig från Uneos jurisdiktion och i stället hantera visselblåsare internt, vilket skapar uppenbara jävssituationer. Sedan 2009 löses tvister inom FN via dispytribunalen (UNDT) vilken överprövas av överklagandetribeunalen (Unat). Ingen av instanserna har dock jurisdiktion över Uneos beslut om stöd till visselblåsare, vilket slogs fast i Wasserstromfallet. Mellan 2006 och 2009 beslutade etikkontoret att avfärda 96 procent av runt 400 påstådda visselblåsare. Kontorets beslut kan inte överprövas. I de fall saken prövas präglas systemet av krånglig byråkrati och förhållanden vilket gör att processer ofta löses långt efter att den klagande försvunnit från organisationen och saken förlorat sin betydelse.

Under 2012 och 2014 års budgetprocesser antog den amerikanska senaten en policy för att tvinga FN att genomföra en vedertagen standard för skydd för visselblåsare (best practices for whistleblower protection). Detta har tyvärr inte haft avsedd effekt, mycket på grund av bristande tillsyn. Antikorruptionsåtgärder med vassa och starka tänder och ett robust skydd för visselblåsare är avgörande för FN:s förtroende hos allmänheten och dess framtid som institution. Därför anser vi att Sverige bör ta initiativ till en utredning inom FN, vars mål ska vara att lägga fram skarpa förslag på reformer av både immunitetsfrågan, tvistlösningsmekanismerna och visselblåsar-skyddet, utöver ett i övrigt skärpt internationellt arbete mot korruption.

3. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 12 och avslår motionerna

2019/20:760 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:692 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1, 2 och 4,

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 20, 23 och 25 samt

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

FN:s deklaration om de universella mänskliga rättigheterna antogs för drygt 70 år sedan. Ändå är åtnjutandet av de universella fri- och rättigheterna ingen självklarhet runt om i världen i dag, och har heller aldrig varit. Men det vi ser nu oroar eftersom vi ser en tillbakagång i demokratiska länder där rättsstatens principer och mänskliga rättigheter tidigare har varit en självklarhet, och vi ser hur själva konceptet ifrågasätts när länder som Kina försöker omdefiniera innehållet till att passa deras egna syften.

Vi är alla förlorare när mänskliga rättigheter utmanas och internationella åtaganden ifrågasätts och omtolkas av politiska skäl. Tyvärr har utrymmet för olika auktoritära ledare vidgats under president Trump. När USA lämnar internationella samarbeten kliver andra in. Här oroar också USA:s ifrågasättande av internationella konventioner och att de både lämnat och hotat att lämna internationella samarbetsorgan och avtal, bl.a. WHO, mitt i den största hälsokrisen på ett sekel. Deras fleråriga hot med sanktioner mot domare i och personer som samarbetar med Internationella brottmålsdomstolen (ICC) om de åtar amerikanska soldater för krigsbrott i Afghanistan har nu omsatts i praktisk verklighet när chefsåklagaren vid ICC fick sanktioner riktade mot sig för att hon utrett just det. Det är viktigt i en stabil internationell rättsordning att förövare oavsett ursprung vid misstanke om brott och övergrepp utreds och ställs till svars för sina handlingar. Allt fler auktoritära stater och politiska krafter hotar på nytt de landvinningar som uppnåtts. Inte minst gäller det demokratiska fri- och rättigheter samt olika minoriteters mänskliga rättigheter. Samtidigt är mänskliga rättigheter globala, odelbara och ömsesidigt förstärkande. För att brott mot mänskligheten och folkmord inte ska politiseras eller förminska av politiska skäl är det viktigt att det finns förutsägbara processer som utgår från att domstolen ska pröva dessa brott. Politiken ska

säkra lagstiftning och processer, domstolen ska döma. Centerpartiets politik utgår från alla människors frihet och lika värde.

De mänskliga rättigheterna omfattar varje person och begränsar staters makt över individen. Vi tar vår utgångspunkt i den enskilda människan, snarare än i systemen, när vi utarbetar vår politik. Därför är främjande och försvar av de mänskliga rättigheterna en kärnuppgift för oss och något som ska genomsyra all vår politik. De mänskliga rättigheterna omfattar dels de medborgerliga och politiska rättigheterna, dels de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Tillsammans utgör de en helhet som måste respekteras för att människor ska kunna utveckla sin fulla potential. Mänskliga rättigheter är globala, odelbara och ömsesidigt förstärkande.

Vi anser att det är av yttersta vikt att fokusera på centrala utmaningar inom mänskliga rättigheter – politiska och religiösa friheter, opinionsfriheter, den demokratiska kulturen, minoriteters rättigheter och oberoende rättssystem. I detta arbete utgör Europakonventionen om mänskliga rättigheter en grundsten i Europa. Vi vill stärka det arbetet. Det internationella normsättande arbetet är viktigt, och det behöver finnas tydliga och trovärdiga uppföljningsmekanismer och transparens för att bygga tilltro i de internationella institutioner som har etablerats, ytterst Europadomstolen för mänskliga rättigheter på vår kontinent. När hela rättighetsagendan undermineras, när Genèvekonventionen och andra konventioner ifrågasätts, behöver diskussionen om upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna också vitaliseras inom FN. Sverige bör därför kommande år initiera en diskussion om vikten av att mänskliga rättigheter upprätthålls i enlighet med hur de är definierade i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. Arbetet behöver genomsyra all verksamhet och alla länder, inklusive de länder som är representerade i FN:s kommitté för mänskliga rättigheter.

4. Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (KD)

av Lars Adaktusson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkandena 20, 23 och 25 samt avslår motionerna

2019/20:760 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:692 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1, 2 och 4,

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 12 och

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Förenta nationerna (FN) är en unik och viktig organisation. Ingen annan organisation samlar världens stater för att arbeta för fred och säkerhet på samma sätt. Samtidigt som FN på många sätt bidrar till en fredligare, säkrare och rättvisare värld är det en organisation med stora problem. Sverige befinner sig som FN-medlem jämte en rad länder, varav många har en syn på demokrati, internationell rätt, korruption och mänskliga rättigheter som skiljer sig markant från vår egen.

FN:s säkerhetsråd har alltför ofta brustit i handlingskraft när de allra viktigaste värdena stått på spel. Säkerhetsrådet förmådde inte agera för att stoppa Islamiska statens folkmord på de kristna minoriteterna (kaldéer, syrianer och assyrier) och yazidier i Irak 2014. Flera försök i FN:s säkerhetsråd att anta resolutioner mot den syriska regimen har exempelvis blockerats av Ryssland och Kina, trots att världssamfundet har en skyldighet att ingripa i och med principen om skyldighet att skydda (responsibility to protect). FN är i alltför hög utsträckning handlingsförlamat på grund av vetorätten i säkerhetsrådet.

För att FN ska kunna visa handlingskraft behöver vetorätten i säkerhetsrådet begränsas, och Sverige behöver verka för detta. Det är helt centralt att FN höjer tempot i reformarbetet. Utan en förändring kommer inte tilltron till FN att kunna bestå. Krigsförbrytelser, pågående folkmord, etnisk rensning och brott mot mänskligheten måste kunna stoppas, och Sverige ska fortsätta att bidra till fredsbevarande, säkerhetsfrämjande och konflikt-förebyggande insatser inom FN. Generalförsamlingen och dess utskott måste också moderniseras och effektiviseras.

Hanteringen av visselblåsare inom FN behöver förbättras. Detta blev vida känt i och med att Anders Kompass, före detta chef för fältverksamheten hos FN:s kommissionär för mänskliga rättigheter, slog larm om att FN:s fredsbevarande soldater begått sexuella övergrepp mot barn i Centralafrikanska republiken. Att någon enligt sin övertygelse om vad som är moraliskt rätt agerar visselblåsare i syfte att rättvisa ska skipas och dessa fruktansvärda brott ska komma i ljuset får aldrig leda till att den som agerar beskylls för att ha agerat oriktigt. Det är fullständigt oacceptabelt. I stället för att FN med kraft tog tag i problemet hemligstämplades rapporten och Kompass stängdes av från sitt jobb och sattes under utredning där hans uppgifter ifrågasattes. Utredningarna som följde gav Kompass rätt och visade att han agerat korrekt. Händelsen visar dock på en kultur inom FN där anställda inte känner att de kan agera när de stöter på felaktigheter – eller som i detta fall mycket grov brottslighet. Att göra upp med denna kultur är en fråga som Sverige måste prioritera inom ramen för FN för att nå förändring.

Den 12 mars 2017 mördades svenska Zaida Catalán och hennes amerikanska kollega Michael Sharp under uppdraget att bl.a. övervaka sanktioner och utreda misstänkta massakrer i Kasairegionen i Kongo-Kinshasa. Sverige bör, utifrån rapporten från FN:s Board of Inquiry (BoI), se till att de rekommendationer som framförs om ett förbättrat skydd för FN-

experter blir verklighet. Det fruktansvärda som hände FN-medarbetarna Catalán och Sharp får aldrig hända igen och rättvisa måste skipas. Statlig inblandning vid den här typen av brott måste få mycket allvarliga konsekvenser och mötas av skarpa reaktioner från världssamfundet.

5. FN:s råd för mänskliga rättigheter, punkt 2 (KD, L)

av Lars Adaktusson (KD) och Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 21 och
2020/21:3278 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Förenta nationerna (FN) är en unik och viktig organisation. Ingen annan organisation samlar världens stater för att arbeta för fred och säkerhet på samma sätt. Samtidigt som FN på många sätt bidrar till en fredligare, säkrare och rättvisare värld är det en organisation med stora problem. Sverige befinner sig som FN-medlem jämte en rad länder, varav många har en syn på demokrati, internationell rätt, korruption och mänskliga rättigheter som skiljer sig markant från vår egen.

Det finns tydliga brister i arbetet i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet), främst på grund av att det består av medlemsländer som konsekvent bryter mot de rättigheter rådet är utsett att försvara. Sverige bör verka för att särskilda demokratikriterier införs för medlemskap i FN:s MR-råd. Det är orimligt att några av världens värsta diktaturer ska diktera FN:s arbete för mänskliga rättigheter. Om MR-rådet fortsätter att fungera som nu dräneras institutionen på legitimitet.

Särskilt yttrande

Övergripande om FN-systemet, reformer m.m., punkt 1 (V)

Håkan Svenning (V) anför:

Vänsterpartiet vill se ett stärkt Förenta nationerna (FN). FN har en unik roll och ställning i världen, inte minst eftersom det är den enda organisationen där i stort sett alla världens länder är medlemmar. Trots organisationens brister och tillkortakommanden finns det inte någon annan sammanslutning eller arena som kan ersätta FN. Det finns därför inget alternativ till att arbeta för att reformera, stärka och utveckla FN.

FN är den enda världsomspännande organisationen som kan utveckla ett alternativ till den internationella ordning där militär och ekonomisk styrka är avgörande. Men för att en ny, internationell rättsordning, grundad på hållbar utveckling, solidarisk fördelning av jordens resurser, rättvis handel, demokrati och mänskliga rättigheter, ska kunna förverkligas måste FN demokratiseras och stormakternas dominerande ställning brytas. Alltför ofta skapar oenighet mellan länder och regioner låsningar inom unionen och blockerar viktiga beslut och nödvändiga reformer av FN-systemet. FN:s generalförsamling måste stärkas på bekostnad av säkerhetsrådet.

Generalförsamlingen är FN:s mest demokratiska organ, med störst legitimitet. Vid flera tillfällen när säkerhetsrådet varit handlingsförlamat på grund av att någon av de permanenta medlemmarna har använt sin vetorätt har generalförsamlingen kunnat agera. Vänsterpartiet anser att generalförsamlingen borde ha en mer framskjuten roll inom FN-systemet.

Liksom utskottet ser jag stora problem med vetorätten i säkerhetsrådet. Det finns ett stort behov av en demokratisering av säkerhetsrådet. Det handlar dels om en ökad transparens, dels om att vetorätten och systemet med permanenta medlemmar på sikt bör avskaffas. I samband med det bör rådet utvidgas så att det bättre representerar världens befolkning.

Genom folkrätten har FN en särställning som det organ som kan ge mandat till internationella militära insatser med folkrättslig grund. Under en rad år har vi sett hur FN:s roll och folkrätten undergrävs genom att länder valt att genomföra militära interventioner, ockupationer och annekteringar utan stöd i FN-mandat. FN:s roll som fredsfrämjande aktör har också undergrävts när allt fler internationella insatser genomförts av organisationer som Nato och EU.

Vänsterpartiet vill se ett FN som har kapacitet att genomföra alla internationella insatser på egen hand. Vi anser att Sverige bara ska delta i internationella insatser som har ett FN-mandat och att Sveriges bidrag till FN:s insatser ska öka. Sverige bör arbeta aktivt för att återupprätta respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den.

FN har en central roll i den globala utvecklingspolitiken och fattigdomsbekämpningen. FN:s storlek är en tillgång, även om det finns ett behov av att utveckla ett mer effektivt arbete. Under senare år har flera fonder

och program fått mindre pengar till kärnverksamheten då medlemsländerna i stället tenderat att öronmärka bidrag till utvalda projekt eller länder där givaren har nationella intressen. Det försvårar FN-organens långsiktiga insatser för social och ekonomisk utveckling. Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet.

FN har ofta fått kritik för att vara stängt och svårtillgängligt. Den bristande insynen i FN-systemet är ett hinder för det civila samhällets möjligheter att bevaka organisationens arbete och de beslut som tas samt att påverka processer innan det är för sent. Sverige har en viktig tradition av nära samarbete med det globala civilsamhället och av att inkludera svenska civilsamhällesorganisationer i de svenska delegationerna till olika FN-möten. Transparensen och civilsamhällets närvaro bör värnas.

FN:s arbete med mänskliga rättigheter är normgivande, granskande och stödande. Att stärka det globala arbetet för mänskliga rättigheter är en mycket viktig uppgift. För att mänskliga rättigheter ska gälla alla överallt krävs att skriftliga överenskommelser omsätts i praktik och att utrymme och resurser ges att övervaka och kritisera regeringar som inte följer de grundläggande principer om mänskliga rättigheter som de har förbundit sig till. En ökad möjlighet till ansvarsutkrävande för dem som bryter mot mänskliga rättigheter är också centralt för att efterlevnaden av dessa ska respekteras. Vänsterpartiet vill se en fördubbling av FN:s resurser till den samlade människorättsverksamhet som koordineras av högkommissariens kontor.

FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet) fyller en viktig funktion, inte minst genom att snabbt kunna hantera brådskande fall av kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Samtidigt präglas rådet av genomgripande problem. Till dessa hör att rådets dagordning påverkas av medlemsstaternas egna politiska motiv, att garantier saknas för att allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna kommer upp till behandling, att kompetensen hos frivilligorganisationer och oberoende experter inte tas till vara på bästa sätt samt att det inte ställs särskilt höga krav på rådets medlemmar i fråga om nationellt arbete för mänskliga rättigheter. Att flera medlemmar i rådet rent av är att betrakta som diktaturer utgör ett allvarligt hot mot rådets förmåga att arbeta effektivt och ett hot mot dess trovärdighet.

Den resolution som ligger till grund för rådets bildande uppmanar medlemmarna att aktivt verka för och skydda mänskliga rättigheter. Att Libyen som första medlemsland uteslöts ur rådet i mars 2011 var ett steg i rätt riktning, men tröskeln för indraget medlemskap och uteslutning bör ligga betydligt lägre. Sverige bör arbeta aktivt för att stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna inte ska väljas in i MR-rådet.

Över stora delar av jorden möter män och kvinnor inskränkningar i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Det är också ett av de största hindren för ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning. Samtidigt är SRHR-frågorna i dag några av de mest kontroversiella inom FN. Sverige har en lång tradition av arbete med SRHR och av att stå upp för kvinnors och flickors rättigheter i internationella sammanhang. Det har gett vårt land en

trovärdighet men också skapat förväntningar. Det vilar ett tungt ansvar på Sverige att vara en tydligt allierad part till alla modiga människor som runt om i världen slåss för rätten att bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet eller könsidentitet.

FN-systemet har länge kämpat med bristande jämställdhet och snedvriden representation utifrån kön. En jämnare representation löser inte bristen på jämställdhet, men de uppmärksammade sexuella trakasserierna och övergreppen begångna av fredsbevarande FN-trupper samt oförmågan att hantera frågor om SRHR vittnar om en världsorganisation där männens perspektiv dominerar. Ett hinder för en mer jämställd representation är arbetsvillkoren. Sverige är ett föregångsland när det gäller kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Dessa kunskaper och erfarenheter bör Sverige använda i arbetet med att utveckla FN till en mer jämställd organisation, och Sverige bör göra ökad representation av kvinnor till en prioriterad fråga i sitt FN-arbete. Sverige bör vidare arbeta för att nästa generalsekreterare blir en kvinna.

För att säkerställa att Sverige talar med en enad röst i FN och att vår politik får maximalt genomslag menar Vänsterpartiet att en FN-strategi bör utarbetas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:760 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN ska inta en central plats i Sveriges utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:429 av Gudrun Brunegård (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utse en arbetsgrupp som källkritiskt granskar tillgängligt material i syfte att klarlägga de svenska regeringarnas hantering och agerande kring Dag Hammarskjölds död och utredningarna av omständigheterna kring denna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:601 av Josef Fransson (SD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minimera Sveriges engagemang i FN och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:692 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN ska inta en central plats i Sveriges utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för högre krav på de länder som leder FN-arbetet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för ett utökat arbete mot korruption såväl internt som externt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att vetorätten i säkerhetsrådet begränsas och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en reformering av FN:s råd för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i FN:s säkerhetsråd ska verka för att visselblåsare ska kunna agera när de stöter på felaktigheter i FN, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för ett förbättrat skydd för FN-experten och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2942 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i FN ska driva att FN under kommande år behöver intensifiera dialogen kring och följa upp arbetet med upprätthållandet av mänskliga fri- och rättigheter såsom definierat i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska förnya och modernisera FN och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3278 av Fredrik Malm m.fl. (L):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör arbeta för att utesluta diktaturer ur FN:s råd för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
3. Motioner som bereds förenklat		
2020/21:429	Gudrun Brunegård (KD)	
2020/21:601	Josef Fransson (SD)	13